



*Георгій КАСЬЯНОВ,
директор благодійного фонду «Інститут
розвитку освіти», доктор історичних наук,
професор.
Аналітичний огляд «Освітня система України
1990 – 2014», (витяги)*

Головні проблеми і завдання освітньої реформи

«Перехід на 12-річну загальну середню освіту й запровадження відповідних масштабних змін у змісті освіти, методах навчання і викладання, трансформації її інфраструктури є центральним завданням системної реформи цього сектору.»

«Децентралізація, дебіюрократизація, дерегуляція, чітке розмежування повноважень та відповідальності між інститутами управління освітою на всіх рівнях залишаються найактуальнішими завданнями реформи управління освітою.»

«Експерти зазначають дві основні проблеми, пов'язані зі змістом: надмірність «академічного» компоненту та перевантаження шкільних програм і підручників... Головною проблемою є відсутність навіть планів системної реформи змісту середньої освіти.»

«Відсутність загальнонаціональної системи моніторингу якості освіти є однією з найбільш кричущих проблем, яка потребує негайного розв'язання. Без запровадження такої системи чітке бачення основних напрямків реформи є вкрай проблематичним.»

Сучасні спроби реформування освіти

«...сучасним спробам реформування освіти бракує системності, в програмах і гаслах основних суб'єктів освітньої політики часто присутні елементи популізму, висуваються нереалістичні завдання, ці програми нерідко виникають як відповідь на політично-кон'юнктурні виклики, розробка стратегій і програм часто-густо відбувається кулуарно, без консультацій з експертним та професійним середовищем.

Для системної трансформації української освіти необхідна реформа, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта — це один з основних важелів цивілізаційного поступу й економічного розвитку.

Політичні і суспільні чинники для оцінки політичної бажаності і реалістичності реформи

«На думку більшості експертів, рівень *політичної бажаності* освітньої реформи серед основних політичних акторів був і залишається *недостатньо визначеним*: попри наявність заяв і оприлюднення певних планів є незрозумілим, чи готові згадані актори на

втрату політичного іміджу і капіталу внаслідок непопулярних дій, і чи є в них засоби та політична воля для реалізації реформи.

Так само *політична реалістичність* реформи залишається, на думку експертів, неясною. Політичним елітам бракує єдності в погляді на зміст і спрямованість реформ (ситуація з ухваленням законів освітнього блоку...це підтверджує), є висока можливість прихованого й відвертого опору реформам з боку різних груп — корумпованої бюрократії, тих, хто має тіньові доходи, пов'язані з дією окремих механізмів освітньої системи (частина адміністрації навчальних закладів, частина учителів та викладачів, репетитори), корпоративних груп (ректори) тощо. Проблематичним є також рівень довіри населення до влади, яка має запроваджувати реформу. Крім того, попри безпрецедентну публічність дій влади, особливо на центральному рівні, очевидним є відновлення тенденції до кулуарного, закритого розгляду стратегічно важливих питань — здебільшого це робиться під гаслом необхідності пришвидшення реформи. Дуже важливими чинниками, які підважують політичну реалістичність реформ, є брак впливу реформаторів у центрі на тих, хто має запроваджувати реформи на місцях та низька виконавча дисципліна у владних ієрархіях.

Інший важливий чинник — *політична тяглість (тривкість)* — також оцінюється експертами як непевний. Враховуючи розбіжності всередині влади та всю попередню історію змін влади залишається ймовірність того, що зміни у владі чи зміна влади призведе до скасування окремих компонентів реформи, зокрема тих, що мають системне значення. Приклад найбільш успішної реформи одного з системних сегментів освіти — зовнішнього незалежного оцінювання — засвідчує, що освітня політика має бути «поза політикою». Розробка системи ЗНО розпочалася за Л. Кучми, а її запровадження тривало впродовж каденції шістьох урядів, трьох міністрів освіти і науки, загалом система створювалась і тестувалася майже 9 років.»

Головний висновок: політична бажаність, політична реалістичність та перспективи тривкості освітньої реформи і, відповідно, шанси на її реалізацію впродовж наступних десяти років залишаються на рівні 50/50.
